

Strokovnjak za čebelarjenje

Besedilo: Ivo Žajdela

Ob 95-letnici rojstva prof. dr. Jožeta Riharja objavljamo pregledni članek o njegovem delovanju in dosežkih na področju čebelarstva.

Uredništvo

Prof. dr. Jože Rihar je bil po drugi svetovni vojni vodilni slovenski čebelarški strokovnjak. Napisal je številne knjige, največ raziskovalnega dela pa je vložil v štiri pomembne projekte: v raziskave čim boljše vzreje čebel, v preučevanje povzročiteljev medenja na iglavcih v gozdovih, v prednosti čebelarjenja v nakladnem panju, na koncu pa še v hudo nadlogo čebel in njihovih oskrbovalcev, v preučevanje varoj ter njihovega zatiranja.

Prof. dr. Jože Rihar (1914–2002) je vse svoje delo posvetil znanstvenim raziskavam na področju čebelarstva. Po končani klasični gimnaziji v Ljubljani je leta 1939 diplomiral na Agronomski fakulteti v Beogradu z nalogo *Pčelarenje u ljubljanskem rajonu*. Leta 1965 je doktoriral z disertacijo *Periodičnost pojave mane zelene jeline vaši* in tako postal prvi doktor čebelarstva v takratni Jugoslaviji. Svoje znanje je poglobljal na številnih tujih univerzah in inštitutih v Švici, na Poljskem, v Franciji in drugod.

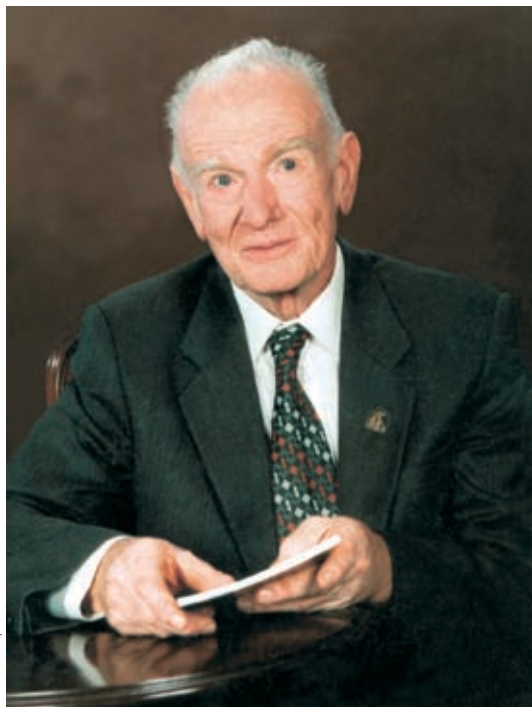

Foto: Potrč, 1999

Pri Apimondii, svetovnem čebelarškem združenju, je v drugi polovici šestdesetih let predsedoval delovni skupini za preučevanje gozdnega medenja.

Triinštrideset let je bil predavatelj in prvi redni profesor čebelarstva na ljubljanski univerzi. Bil je mentor številnim generacijam študentov čebelarstva. V znanstvenoraziskovalnem delu se je osredinil predvsem na štiri področja: selekcijo kranjske čebele, uvajanje nakladnega panja, preučevanje in napovedovanje gozdnega medenja ter na čebelje bolezni, zlasti varozo. Njegov bibliografski opus obsega več kot 660 enot. Že v doktoratu leta 1965, nato na kongresu v Moskvi leta 1971 in leta 1992 v knjigi je predstavil izvirno, po njem imenovano metodo lovilnih plošč za kratkoročno napovedovanje, potem ko je ugotovil, da je za dolgoročno napovedovanje gozdnega medenja nujno poznavanje skrivnostnih prebivalcev iglavcev. Za svoje delo je prejel več kot 25 priznanj doma in v tujini.

Raziskovalno delo

V letih po drugi vojni je dr. Jože Rihar obnovil predvojne opazovalne postaje. Na gozdnih območjih ali v bližini hojevih in smrekovih sestojev je organiziral nove opazovalnice za preučevanje man in napovedovanje gozdnega medenja z namenom, da bi povečali pridelek gozdnega medu. Dejavno je sodeloval pri programu vzreje matic in selekciji kranjske čebele. Več let je sodeloval v odboru za čebelarstvo pri Glavni zadružni zvezi Slovenije, ki mu je leta 1956 zaupala delo pri ustanavljanju čebelarškega muzeja. Zagotovil je lokacijo v radovljiškem gradu in si prizadeval za zbiranje in ohranjanje bogate čebelarške dediščine na Slovenskem. Tega leta je izšla tudi njegova knjiga *Praktično čebelarjenje*.

V letih 1971 do 1975 je na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani organiziral štiri strokovna čebelarstva posvetovanja, na katerih so obravnavali naslednje teme: *Biologija čebel glede na panjski sistem*, *Izkušnje naših čebelarjev z nakladnim panjem*, *Selekcija na nerojivost in vzreja matic*, *Izpopolnjevanje napovedovalne službe medenja iglavcev*.

V letih 1961 in 1974 je bil nosilec znanstveno-raziskovalnih nalog: *Raziskovanje populacijske dinamike afid, ki sodelujejo pri izločanju čebelarom koristne mane na iglavcih*, *Selekcija ekotipov kranjske čebele zaradi vzreje kvalitetnih matic*, *Preučevanje populacijske dinamike kaparjev na*

smreki in zelene ušče na hoji zaradi prognoziranja njihovih gradacij.

Kranjska čebela

Veliko raziskovalnega dela je posvetil selekciji kranjske čebele in vzreji matic. Z njima je želel povečati marljivost čebel in zmanjšati njihovo rojilno nagnjenje. S primerjanjem donosa čebeljih družin različnega izvora je našel očitne razlike v njihovi nabilni vnemi. Z odbiro je dokazal, da je v nekaj letih mogoče povečati pridelek medu in zmanjšati rojilnost. S svojimi raziskovalnimi izsledki se je bojeval proti poskusom posameznikov, da bi na območja kranjske čebele uvozili matice italijanske rase. Leta 1972 je objavil knjigo *Vzreajmo boljše čebele*.

Gozdno medenje

Veliko truda je vložil v raziskave mane iglavcev in napovedovanje gozdnega medenja. Hojevo mano je raziskoval z namenom, da bi odkril zakonitosti njenega pojavljanja in s tem temelj za napovedovanje medenja. V Sloveniji je ugotovil 33 različnih afid, 6 kokcid in eno psilido, ki proizvajajo mano, od katerih je na iglavcih pomembnih le 9 afid. Za zeleno hojevo ušico je ugotovil, v katerih dnevni in letni obdobjih izloča največ mane. Čeprav je že leta 1972 čebelarji zvezi ponudil izdajo knjige o hojevih letinah, je ta pod naslovom *Mana iglavcev. Napovedovanje gozdnega medenja* izšla šele leta 1992.

Nakladni panj

Na podlagi tujih izkušenj, s študijem domačih čebelarjev od Antona Janše naprej in z lastnimi poskusi je ugotovil prednosti čebelarjenja v nakladnih panjih. O nakladnem panju je predaval tudi na kon-

gresu Apimondie leta 1988 v Moskvi. Leta 1975 je izdal knjigo *Čebelarjenje* v nakladnem panju, ki je nato izšla še večkrat v dopolnjeni obliki.

Poleg prizadevanj za uvajanje nakladnih panjev je uvedel tudi pridelovanje matičnega mlečka in cvetnega prahu. Že leta 1958 je izdelal ekspertizo o matičnem mlečku.

Bolezni in škodljivci

Ves čas svojega intenzivnega raziskovalnega dela je pozornost namenjal tudi čebeljim boleznim. Za preprečevanje hude gnilobe je uveljavil postopek priprave narejencev z uporabo stradanja in s tridnevnim zapiranjem čebel, ki ga je opisal že Anton Janša. Leta 1951 je uvedel uporabo sulfonamidov. Leta 1952 je izdal knjižico *Bolezni in škodljivci čebel*. Od leta 1978, tri leta pred odkritjem prvih varoj na Slovenskem, se je posvetil tem nevarnim škodljivcem. V 80. letih je varoza začela pustošiti v čebeljih družinah po Sloveniji. Rihar je diplomante usmerjal v študij biologije novega zajedavca in uporabe bioloških postopkov za njegovo zatiranje. Že leta 1985 je izdal knjigo *Varoza - Krpljivost čebel*, čez dve leti pa še *Varoza čebel*. Varozi je namenjeno tudi njegovo zadnje delo iz leta 1999 *Varoza čebel*, v katerem je zbral vse vedenje o tej bolezni, v njej pa je dal poudarek alternativnim metodam njenega zatiranja. Istega leta je Čebelarstva družina Kranjska Gora predstavila svoj projekt alternativnega zatiranja varoj z organskimi in apitehničnimi ukrepi.

Štiri temeljne knjige

Založba Pansan iz Ljubljane, vodi jo Riharjeva hčerka Breda Rihar - Žle, je izdala štiri njegove lepo in enotno oblikovane knjige.

Za zdrave čebele in večje donose
Na voljo so nove, dopolnjene izdaje knjig prof. dr. Jožeta Riharja, ki jih priporoča ČZS in sam častni predsednik Apimondie g. R. Borneck

VZREAJMO BOLJŠE ČEBELE 14,40 EUR	
ČEBELARJENJE V NAKLADNEM PANJU 14,40 EUR	
MANA IGLAVCEV - NAPOVEDOVANJE GOZDNEGA MEDENJA 14,40 EUR	
VAROZA ČEBEL 12,50 EUR	

Knjige lahko naročite na tel.: 01-428 11 36 ali 041-410 171 in v vseh čebelarstvih trgovinah.

Foto: Arhiv ČZS

Prva je *Vzrejajmo boljše čebele*, ki je že tretja dopolnjena izdaja Riharjeve knjige, ki je prvič izšla leta 1972.

Druga je *Mana iglavcev – Napovedovanje gozdnega medenja*, ki je druga, dopolnjena izdaja.

Čebelarjenje v nakladnem panju je že peta dopolnjena izdaja. Rihar je bil prvi Slovenec, ki je na-

tančno preučil Antona Janšo, in sicer njegov način prilagajanja prostornine panja velikosti čebelje družine, kar je še danes temelj moderne tehnologije čebelarjenja. Praktično je dokazal lažje obvladovanje rojenja, predvsem pa doseganje večjih pridelkov. Več kot 40 let je uspešno čebelaril v nakladnih panjih in se zelo zavzemal za njihovo uveljavitev v Sloveniji.

Četrta knjiga *Varoza čebel* govori o tem hudem zajedavcu, ki povzroča veliko skrb čebelarjem in ga je nemogoče dokončno uničiti. Rihar je s povsem novim alternativnim načinom zatiranja varoj pomembno pripomogel k skrbi za zdravje čebel in čebelarja in z njim dodal še večjo skrb za varstvo porabnika. Postavil je dobre temelje za pridobivanje zdrave hrane – medu in drugih čebeljih pridelkov.

Dr. Jože Rihar je nenehno raziskoval, preizkušal, meril, primerjal, pregledoval, tehtal, ocenjeval, štel, vse to skrbno zapisoval in potem izsledke prenašal v prakso. Tujina je Riharju že zdavnaj dala priznanje, ki mu gre. Na marsikaterem področju čebelarstva bi lahko bili danes vodilni v Evropi, če bi se bolj ravnali po njem. ■

Vir:

Žajdela, I. (2003): Strokovnjak za čebelarjenje, Demokracija, št. 43, str. 46-47.

Cene medu v Sloveniji, Avstriji, Italiji in Švici marca 2009

Besedilo: Janez Kert

Cene medu po državah

Cene medu na tržišču se od države do države zelo razlikujejo, saj so odvisne od številnih dejavnikov. Kaj se pravzaprav dogaja s ceno medu, ni jasno niti svetovnim strokovnjakom. Jasno pa je, kdo postavlja svetovne cene pri izvozu in uvozu medu. To so največje pridelovalke medu na svetu – Mehika, Kitajska, Argentina in druge svetovne velesile. Tudi na evropskem tržišču so cene zelo različne, kljub temu pa so vendarle tudi nekakšen kazalnik kakovosti in izvora medu. Tipičen primer glede tega je Švica, po kateri bi se lahko zgledovali tudi Slovenci in ji sledili pri določanju cen medu. Pridelava medu v tej državi je podobna naši. S kontroliranjem kakovosti medu in z dolgoročnimi ukrepi na področju oglaševanja in promoviranja želimo spremeniti

miselnost porabnikov, namreč, da je vredno kupiti dražje.

Na rezultate celotne čebelarske proizvodnje in končne cene pridelkov vplivajo številni dejavniki. Produktivnost čebelarske pridelave je najbolj spremenljivo področje v kmetijstvu. Prav tako spremenljive so tudi cene medu, saj so iz leta v leto različne. Po mojem mnenju na pridelavo najbolj vplivajo letne vremenske razmere, zato so tudi količine pridelane ga medu iz leta v leto precej različne. Od tega pa so seveda odvisne tudi cene medu, ki jih oblikuje zakon ponudbe in povpraševanja.

Cene medu v Sloveniji

Marca letos sem analiziral cene medu pri veletrgovcih, čebelarjih, odkupovalcih ter na tržnici.